

Kutül'l Amare Olaylar, Hatıralar, Raporlar 1916

Mehmet Yaşar Ertaş, Hacer Kılıçaslan

İstanbul, Kronik Yayınları, 2017, 335 Sayfa, ISBN: 978-975-2430-04-4

Gizem KARABAL*

Eser, birçok bilim insanının yazılarıyla ortaya çıkmış ve Mehmet Yaşar Ertaş ile Hacer Kılıçaslan tarafından hazırlanmıştır. Mehmet Yaşar, 1992'de Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olmuş ve yine bu üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde, *Moranın Fethinde Osmanlı sefer Organizasyonu* isimli teziyle doktorasını tamamlamıştır. Osmanlı savaş, sosyal ve ekonomik tarihi üzerine çok sayıda makale kaleme almıştır. Hacer Kılıçaslan, Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda görev yaptı. Şuanda Sakarya Üniversitesi Tarih Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Eserde Türk tarihinde yer alan birçok şahsiyetin yazılarından faydalanılmıştır. Eserde yer alan Raporlar bölümünde Kılıçaslan ve Menderes Kurt'un yazıları yer almıştır. Eserde genel olarak Kûtü'l Amâre zaferi ile ilgili önemli şahsiyetlerin anlattığı olaylar ve hatıralar yer almaktadır.

İlk bölümde İlber Ortaylı'nın kaleme aldığı Kûtü'l Amâre Zaferi yazısı yer almaktadır. Bu bölümde Kût şehrinin coğrafi konumlarından bahsetmiştir. Şehir, hem askeri imkânlar hem de insan kaynağı bakımından İngiliz İmparatorluğu'nun zengin mıntıkasına yakın olsa da Osmanlı Devleti'nin askeri ve idari merkezlerinden uzaktır. Osmanlı ordusunun teçhizat durumu Britanya ordusuna kıyasla kötü durumdaydı. Müttefiklerin yardımı da Osmanlı tarafına hiç ulaşmamıştır. Bu zafer, bir dizi çevre

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih bölümü lisans öğrencisi, gizemdelioglu@outlook.com

direnişin ve kahramanlığında sembolüdür. Kûtü'l Amâre'deki Von der Goltz Paşa, kötü bir liderlik göstermiştir. En büyük hatası ise Nurettin paşa ile yardımcı olan komutan Halil Kur'un aralarını bozmaya çalışmasıdır. Halil Kut ve Nurettin Bey'in bu kışkırtmalar karşısında güçlü ve kararlı bir şekilde durarak aralarında herhangi bir çatışmaya izin vermemeleri büyük bir başarıdır. Kût kalesinin en önemli özelliği konumu itibariyle ulaşımının kolay olmasıdır. İngilizlerin kalenin içine çekilerek kapanmaları kuşatmanın uzamasına yol açmıştır. Kalede yaşanan kıtlık ve komutanların inadiyla savaşın uzaması Britanya'nın aleyhinde olmuştur. Teslim ol mesajını da reddetmişlerdir. Ancak Kût kalesinde yer alan halk İngilizler'e tabii olmamıştır. Bu yüzden Osmanlı komutanları “*Dört taraftan Kût'u kuşattık, içeri gireceğiz, 5. Kolumuz zaten Kût'un içindedir.*” diyebildiler. Çünkü Kût ahali Britanyalıları sevmedi ve Osmanlı ordusunun 5.kolu gibi hareket ettiler. Kûtü'l Amâre'de önemli bir strateji takip edilmektedir. Komuta kademesi icap eden yerde cesur kararlar almakta ve hücum geçmekte idi. Bu stratejinin sabırla geliştirilmesinde Nurettin Paşa'nın payı büyüktür. İngiliz Birliklerinde ki Müslüman Hintlilerin Osmanlı tarafına geçmesi İngilizler'de büyük bir moral bozukluğu yaratmıştır. Kûtü'l Amâre zaferi sonunda Britanya kamuoyu, orduya cephe almış ve o zamanlar sık sık söylenen “*aslanlarımız eşekler tarafında yönetiliyor.*” sloganı bu atmosferde ortaya çıkmıştır. Ortaylı, bu zaferin ne okul müfredatında ne de bilimsel araştırmalarda hak ettiği yeri bulduğunu belirtmiştir. Ortaylı son kısımda Londra'daki bir anısını da anlatmıştır.

İkinci bölümde Kûtü'l Amâre'nin Hatırlattıkları isimli yazısıyla Azmi Özcan yer almaktadır. Özcan, yazısına I. Dünya Savaşı'nda tarafların nasıl ayrıldığını, Osmanlı Devleti'nin savaş önceki durumu ve savaşı tetikleyen olay ile başlamıştır. Özcan, zafer ile ilgili Townshend'in Halil Paşa'ya rüşvet teklifi ettiğini yazmıştır. Özcan'a göre Kûtü'l Amâre'de birkaç önemli değer vardır. Birincisi; kutsallarına ve vatanlarına saldırı olduğu zaman Türk milletinin her şeyi bir yana bırakıp tek vücut olmasıdır. İkinci ise bir Türk komutanının kendisine teklif edilen yüksek miktarı reddetmesidir. Bu yüzden Kûtü'l Amâre sıradan bir olay değil, Türk milletinin varlığıyla, kimliğiyle ve duruşuyla alakalıdır. Bu bölümde zaferdense diğer devletlerin Türklerin geri çekilmesi için uzun zamandır yaptıklarının üzerinde durulmuştur. Özcan, yazısının sonunda bir kaynakçaya da yer vermiştir.

Eserde *Kûtü'l Amâre'nin Muzaffer Komutanı Halil Kut Paşa* yazısıyla yer alan İlhami Yurdakul, yazısında daha çok Halil Paşa'nın hayatı, askeri ve siyasi faaliyetleri üzerinde durmuştur. Yurdakul, Halil Paşa için vatan, millet ve hürriyet için adanmış bir beden ve ruh gördüğünü söylemiştir. Yazısının sonuna bir kaynakça ve konuyla ilgili Osmanlıca belgeler eklemiştir. Eserin son bölümünde *Kûtü'l Amâre hezimetini sonrasında İngiliz cephesi: Irak Raporu* ismiyle Hacer Kılıçaslan'ın yazısı yer almaktadır. Rapor, Irak Seferi Kuvvetleri Komutanı Sir Percy Lake tarafından yazılmış, Osmanlı İmparatorluğu Harbiye Nezareti Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi memurlarından Hüsameddin tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Sir Percy Lake raporunu Hindistan Hükümetine hitaben yazmıştır. Yurdakul, yazısını raporu yayınlayarak bitirmiştir.

Eserde *Kûtü'l Amâre Zaferini Tarihe Yazmak: “Kûtü'l Amâre Hakkında Yazılmış Türkçe Metinler*

Üzerine Bir Deneme” isimli yazıyla Ahmet Özcan yer almaktadır. Özcan, araştırmasını yaparken bu zaferle ilgili internet üzerindeki haber kaynaklarında “*unutulan zafer, unutturulan zafer, Osmanlı’nın son zaferi*” gibi ifadeler yer aldığını görmüştür. Bu yüzden çalışmasına hatırlanan zaferlerin hangi gerekçelerle hatırlandığını ve unutulmaların ise neden unutulduğunun cevaplarını da eklemiştir.

Eser genel olarak I. Dünya Savaşı öncesi Osmanlı ve diğer devletlerinin genel durumlarının, savaşta yaptıkları stratejilerinin ve savaş sonrası devletlerin genel durumlarının üzerinde durulmuştur. Tüm şahısların ortak kararı Kütü’l Amâre’nin büyük bir zafer olduğu ve İngilizlerin büyük bir hezimete uğradığıdır. Ancak Çanakkale Savaşı’nın daha büyük bir zafer olduğunu da yazarlar vardır. Zaferin kahramanları Nurettin Paşa, Halil Paşa ve Ali İhsan Paşa olduğu genel bir kanı ancak Nurettin Paşa’dan yeteri kadar bahsedildiğini düşünmüyorum. İlber Ortaylı hocamızın dediği gibi Kütü’l Amâre’deki bu zafer yeteri kadar bizlere öğretilmemiştir. Bu yüzden eser, bu açığı kapatacak kadar geniş, her okuyucuyu kendine çekecek kadar da ilgi çekicidir. Yazarlar, *Dizin* bölümü ile de yazıya son vermiştir.